

PIKIR

Menno Spiering

PIKIR

Roman

2021

© Menno Spiering 2021
ISBN 978 94 640 5314 2

Een

CELIA OPENDE DE deur van Jaydens kamer met haar loper. Het was vroeg in de ochtend. Vaak zat hij dan toch al op zijn kamer. Maar dit keer trof ze hem niet. Ze had instructies alleen 'de liggende delen' met een doekje af te nemen. De vensterbank was lastig, want daar stonden een aantal potjes met uitgedroogde planten. In het grijze herfstlicht keek ze door het raam op een nauwe winkelstraat. In de goten lagen in lange linten bruine en gele iepenblaadjes die soms opwarrelden in kleine tornado's. Ondanks de vroegte was het al druk. De winkels, voornamelijk bedoeld voor toeristen, werden bevoorraad door bestelbusjes waaromheen fietsers en voetgangers stroomden als water om de pijlers van een brug. Bijna iedereen sleepte een rolkoffer voort. Het roffelen van de talloze harde nylon wielletjes over de klinkers was goed hoorbaar door het gesloten raam. Naast de winkel met wafels, churros en enorme potten Nutella was een nieuw kledingzaakje geopend. Een poster prees 'Hoodies' aan als 'Comfy en Chill'.

Nu waren de werkplek, de telefoon en de toetsenborden aan de beurt. Deze kamer was voller dan de andere kamers die Celia moest schoonmaken. Op het bureau

stonden drie beeldschermen. Twee waren gericht naar de grote bureaustoel. Het derde, veel grotere scherm, keek de kamer in naar de twee stoelen voor het bureau. Schermen mocht ze niet aanraken en dat was maar goed ook. Celia had deze ochtend nog twintig kamers schoon te maken voordat ze kon beginnen aan haar tweede schoonmaakbaan op het station. Uit de zwarte, metalen prullenbak haalde ze vlug twee blikjes Cherry Coke, de wikkels van een Kit-Kat en een Twix, en een paar plasticzakjes met broodkruimels. Ze rook de sterke aftershave-lucht die haar meteen was opgevallen toen ze voor het eerst deze kamer was binnengekomen. Een mengsel van de geur van leer en gemaaid gras. Een vertrouwd luchtje voor haar, want de Ghanese mannen uit haar familie en vriendenkring roken ook zo sterk, alsof ze zich voortdurend wasten in aftershave.

Die eerste keer, met die geur in haar neus, had ze gefantaseerd over de man die in deze kamer moest werken volgens het bordje op de deur: Dr. Jayden Suigreijn – Programteamdirector Algemene Studies. Hij moest een echte man zijn: groot, een hoofd vol donker haar, een kleurig overhemd met daarover een leren jas, want het kon niet alleen de aftershave zijn die de kamer deed ruiken naar een paardenstal. Toen ze Jayden een volgende keer in levende lijve op zijn kamer trof viel hij toch wat tegen. Hij had een dikke buik, was kalend (met een compensatiebaard van zwarte stoppels op een gebruind gezicht) en hij droeg een zwart overhemd. Nooit zou ze hem zien in een overhemd van een andere kleur. Steeds weer zwart, maar niet altijd hetzelfde hemd. Sommige overhemden sloten strakker om zijn buik dan andere, met kieren tussen de

knoopjes waardoor ze witte huid zag schemeren. Meer dan eens had ze geraden dat Jayden een kast vol zwarte overhemden moest bezitten. Misschien kocht hij ze steeds wat ruimer om de groei van zijn buik bij te houden, maar wilde hij de oude, te strakke hemden toch niet weggooien. Die zuinigheid kon ze wel waarderen.

Toen ze hem had ontmoet had ze Jayden goedemorgen gewenst, dezelfde groet die ze iedere ochtend tientallen keren herhaalde tegen medewerkers van de universiteit. Maar vanachter de grote schermen op zijn bureau, ze moest een stap opzij doen om iets van hem te zien, had Jayden geantwoord met 'good morning', misschien vanwege haar accent, of haar alloctonenverschijning. Nou, dat was ook goed. Engels was haar tweede taal; Nederlands maar haar derde of vierde. Engels was de voertaal geweest op haar school in Ghana. Ook met familie en vrienden sprak ze regelmatig Engels als Dagbani even niet goed leek te werken.

Sinds hun eerste ontmoeting maakte Celia wel eens een praatje met Jayden, en hij met haar. Alleen vroeg hij wel vaak hetzelfde, alsof hij steeds niet meer precies wist wie Celia was.

'How late are you starting?' vroeg hij regelmatig.

'Heel vroeg,' antwoordde ze dan en legde uit dat ze eerst gangen en wc's moest schoonmaken voor ze aan de werkkamers kon beginnen.

'Are you married? How long are you here? And have you children?'

Ze was wel gewend aan Jaydens Engels. Hij sprak het zoals de meeste Nederlanders. Niet zo goed, maar zonder aarzelen en met een grappig accent. En hij sprak het

volledig ongegeneerd, schijnbaar voortgedreven door een kolossaal zelfvertrouwen. Celia's broer had in Engeland gestudeerd en zei dat hij wist waar de Nederlandse eigenwaan vandaan kwam. 'Wanneer ze Engels spreken krijgen ze vaak complimentjes,' had hij gezegd. 'Vooral van die beleefde Engelsen. Maar Nederlanders herkennen dat soort beleefdheden niet. Ze denken dat het echt zo is bedoeld.'

'Oh yes,' antwoordde Celia steeds weer. Ze was getrouwd. En Jayden? Had hij kinderen?

'Nee,' zei hij dan. Op die momenten leek zijn zelfvertrouwen even wat in te zakken. Hij moest immers bekennen iets niet te hebben. Misschien dacht hij dan dat Celia hem een beetje uitlachte en vraagtekens zette bij zijn mannelijkheid. De eerste keer dat ze Jayden naar zijn kinderen had gevraagd had hij vlug zijn hoofd naar zijn toetsenbord gedraaid. Op de schermen die de kamer in wezen zag Celia plaatjes, grafieken en diagrammen wild voorbijflitsen. Ze had nu iets om hem mee te plagen. Zoals hij haar vaak hetzelfde vroeg, zo zou zij hem regelmatig naar zijn kinderen vragen. Het was ook wel vreemd. Waarom had deze man, altijd gehuld in een wolk van leer en gras, geen kinderen? Een beetje een blamage. Misschien te druk met zijn werk? In een hoek van de kamer stond een opklapbed. Sliep hij dan niet altijd bij zijn vrouw? Ze had het bed nog nooit uitgevouwen gezien. Zou er beddengoed in de kamer zijn? Ze mocht niet in de kasten kijken.

Celia frummelde met de zwarte plastic zak van de prullenbak toen Jayden binnenliep.

'Good morning,' zeiden ze beiden bijna gelijktijdig.

'There is rain coming,' vervolgde Jayden met zijn joviale stem.

Celia bevestigde zijn bewering, maar bleef niet plakken voor een praatje. Ze was laat. Op weg naar de volgende kamer gaf ze haar schoonmaakwagentje, dat ze als een zware kinderwagen beladen met zakken en tassen voortduwde, een snelle draai naar links om Thomas te ontwijken. Hij mompelde een groet, maar liep dadelijk door richting de kamer van zijn programteamdirector.

Twee

JAYDEN VROEG THOMAS te gaan zitten en of hij de schermen goed kon zien. Thomas wist wat dit betekende. Hij zou instructies krijgen via PowerPoint. Wat was begonnen als een grassrootsproject voor docenten was door Jayden volledig omarmd voor al zijn management taken. Overal waar hij ging, ging ook zijn PowerPoint. Zelfs bij dat afscheidsfeestje vorige week, voor Fred, sprak de programteamdirector met behulp van slides die moesten laten zien hoe het vroeger was geweest. De knaller had Jayden bewaard tot het eind. Een foto van de jonge Fred van toen werd vervormd tot zijn grijze kop van nu. Hoera voor de jubilaris! Hij had het toch maar mooi bijna zijn hele leven volgehouden bij de universiteit.

‘Morphen, heet dat,’ had Jayden naderhand trots verteld aan de verbaasde omstanders die Freds vitaliteit in een paar seconden hadden zien vervloeien. ‘Een nieuwe functie van PowerPoint. Ga naar animation, dan naar advanced en dan naar morph.’

Feitelijk kon Jayden niet meer overleven zonder zijn PowerPoint. Thomas dacht aan een documentaire die hij ooit had gezien over Afrikaanse vrouwen die steeds meer ringen om hun hals stapelen. Na verloop van tijd rekt de

hals uit tot het hoofd niet meer gedragen kan worden zonder de hulp van het korset van ringen. Neem de ringen weg en het hoofd breekt van de romp. Zo'n lot wachtte deze director als PowerPoint van de wereld zou verdwijnen.

'Ik heb je geroepen om iets belangrijks te bespreken,' begon Jayden. Zijn stem klonk bruin.

Op het scherm verscheen een stuk tekst met hier en daar rode strepen en gekrabbelde opmerkingen in de marges. Thomas herkende zijn eigen handschrift. Dit moest een scan van een door hem gecorrigeerd essay zijn.

'Ik krijg klachten over je beoordeling van geschreven werk,' klonk vanachter de beeldschermen. 'Studenten zeggen dat je te streng bent met het corrigeren van het Engels.'

Thomas was verbaasd. Hij corrigeerde het Engels van zijn studenten veelvuldig maar dat resulteerde niet vaak in onvoldoendes. Hij stond bekend als meegaand, een 'soft touch', zeiden zijn collega's. Steeds weer vonden de probleemgevallen de weg naar hem. Uiteindelijk was hij een werkgroep begonnen voor studenten die hun scriptie niet konden voltooien. Via de studieadviseur en universiteitspsycholoog stroomde de groep steeds weer rap vol. Iedereen kwam vergezeld van een dossier (de psycholoog noemde het hun 'rugzakje'). De dossiers waren allen eender. De diagnose was faalangst, problemen thuis, paniekaanvallen. De remedie was praten ('laat de cliënt zijn verhaal doen, maar raak niet persoonlijk betrokken'), een regelmatige werkindeling ('iedere dag een paar uur, liefst in de bibliotheek') en vooral met kleine stapjes naar het einddoel. 'Babysteps' stond telkens weer in de dossiers, natuurlijk zonder spatie. 'Geef kleine tussenopdrachten. Een

pagina per dag, of zelfs een alinea is genoeg.' Eenmaal bij Thomas in de groep bleek dat de studenten druk waren met baantjes en vooral geen idee hadden waarover en waarvoor ze zoveel pagina's moesten schrijven voor Algemene Studies. Het was zo, tja, algemeen. Thomas voelde dan hun lijden en hielp zo goed als hij kon. Als de babystep niet werd gehaald, omdat het thuis zo moeilijk was, of omdat de bibliotheek dicht was, of omdat er geen internet was, of omdat het uit was met vriend of vriendin, of omdat het gewoon niet ging die dag, geloofde hij dat. En, ja, Engels corrigeren deed hij ook. Dat was zijn vak.

'Kijk,' vervolgde Jayden. Zijn muispijl tje bewoog naar een streep van Thomas.

'Ik begrijp best wat daar staat, waarom zou je het verbeteren?'

'Omdat het geen goed Engels is,' antwoordde Thomas. Zijn stem klonk vermoeid.

'Maar ik begrijp het wel,' herhaalde Jayden. 'Als je het maar begrijpt. Het gaat toch om de inhoud? Als je het maar begrijpt.'

Thomas had dit eerder gehoord. 'Vorm en inhoud gaan samen,' probeerde hij maar weer eens.

Maar ook Jayden had zijn antwoord klaar. 'We leiden studenten op' – opeens flitste een tekst op het scherm – 'om opgedane kennis en inzichten te presenteren met behulp van media en over te dragen aan een breder publiek.' De woorden 'breder publiek' groeiden langzaam tot ze dreigend het hele scherm vulden. 'Dat is onze target, weet je wel. Als je het maar begrijpt.'

'Je kent het verhaal van de vaas?' vroeg Thomas.

‘Ja,’ zei Jayden instinctief, want toegeven iets niet te weten viel hem te moeilijk.

Thomas vertelde het verhaal toch maar. ‘Vorm en inhoud gaan samen. Taal en inhoud gaan samen. Twee vazen kunnen qua liters dezelfde inhoud hebben, maar de inhoud van een mooie vaas is mooier dan de inhoud van een lelijke vaas.’

‘Haha,’ zei Jayden. ‘No shit, kijk.’ Maar het scherm werd zwart. ‘Fuck, dat heb ik wel vaker. Het is een kabeltje.’

Hij wiebelde aan kabels en stekkers tot het scherm weer tot leven kwam. Een staafdiagram verscheen en begon langzaam te draaien tot een grote, zwarte pilaar schuin naar Thomas wees, als de loop van een geweer.

‘Dit is het verwachte aantal studenten als we volledig committten tot een international classroom. Ze komen van over de hele wereld. Vergeet de aantrekkingskracht van Amsterdam niet voor young people. En iedereen spreekt hier Engels. En ons collegegeld is relatief laag. En Schiphol is dichtbij.’ Jayden raffelde het lijstje argumenten af als een ervaren standwerker op de Albert Cuyp.

De zwarte staaf knipte weg. In rap tempo volgden plaatjes van toeristisch Amsterdam, een zak met geld en een wereldkaart met op de plaats van Schiphol een fontein van talloze lijntjes die vliegverbindingen moesten voorstellen. Op ieder lijntje bewogen kleine, kleurige vliegtuigjes richting Amsterdam. Aan de bron van de fontein was het een gewriemel van jewelste. De vliegtuigjes verdrongen zich als bijen om een reusachtige bloem barstend van nectar. Thomas kon zijn ogen er niet van af houden. Toch knap wat die man allemaal kon. De koning van PowerPoint. Nee, ‘the King’ natuurlijk.

‘Je begrijpt dat we totally willen internationaliseren. De anderen doen het trouwens ook. We moeten wel in de picture blijven. Algemene Studies wordt General Studies. Alles gaat nu in het Engels, niet alleen die paar vakken van jou. We willen een hub worden van de international markt.’

Thomas was niet tegen. Hij was tenslotte anglist. ‘Tjonge,’ zei hij, zijn ogen nog vol vliegtuigjes. ‘Dat wordt een hele klus.’

Hier had Jayden op gewacht. Hij had taken en verantwoordelijkheden. Niet aarzelen, hij was getraind in het slechtnieuwsgesprek. ‘Kijk, fuck.’ Het scherm floepte uit en toen weer aan. In grote letters verscheen UE. Thomas keek als hem was geboden. Wat moest dit betekenen? Uwe Edele? Universiteit van Edam? In een soepele animatie vervloeiden de letters in de woorden: ‘Understandable English’.

‘Dit wordt onze algemene eindterm,’ zei Jayden, met zachte, rustige stem, zoals de training hem had voorgeschreven. ‘Als we maar geunderstand worden.’

Thomas rukte zijn aandacht van het scherm en probeerde de ogen boven het toetsenbord te vinden. Jayden volgde trouw het protocol: ga de confrontatie niet uit de weg. Hij schoof, weliswaar met tegenzin, wat naar rechts om zich zichtbaar te maken. Daar ontmoette hij de blik van Thomas. In de kamer klonk het denderen van de rolkoffertjes buiten, zoals tromgeroffel voor een spannende circusact. Het scherm werd zwart. De geur van leer en gras dampte langzaam uit de roerloze programteamdirector.

‘Het is een kwestie van viability,’ zei Jayden, met zijn stem weer op normale sterkte. ‘Het gaat echt niet alleen om

de aantallen.’ Een lange pauze volgde. De roffel hield aan. Thomas zei niets.

‘Understandable English is de nieuwe, internationale norm. We doen studenten – eh, ik moet eigenlijk zeggen cliënten – een dienst. Ze moeten uit die ivoren tower en aansluiting vinden bij society. We hebben een zorgplicht.’ Thomas bleef zwijgen. Jaydens stem zwol aan.

‘Ons scrumteam heeft de issues goed bekeken. Waarom worstelen jouw cliënten met hun scripties? Ik kan het pinpointen: omdat ze een taal moeten gebruiken die niet gesproken wordt, behalve door een handjevol native speakers. We moeten connecten met reality, Understandable English is niet eens de future. Het is al de present.’

Jayden schoof weer achter het beeldscherm. Zijn vingers hingen boven het toetsenbord als een sperwer boven de hei. Thomas zocht naar een antwoord. Ergens in zijn geheugen lagen nog de woorden en beloftes uit newsletters, newsflitsen, discussiestukken en besluitvoornemens. ‘Maar de *languagequalitycontrol* dan? Wat gebeurt er met die, eh, *commitment*?’

‘Die blijft!’ riep Jayden triomfantelijk. Zijn vingers doken neer op de toetsen. Het scherm lichtte weer op. *Selfmonitoring* verscheen eerst. Toen een gebogen pijl. Daarna *supportrequest*, gevolgd door weer een gebogen pijl en *remedialassistance*. De woorden en pijlen vormden een cirkel die opeens begon te pulseren in zwart en rood. Thomas staarde verbijsterd, niet naar de woorden, hij was wel wat gewend, maar naar het animatie-spektakel. Van enige hoogte liet Jayden het topje van zijn wijsvinger trefzeker vallen op nog een toets. Een hartslag klonk knalhard uit de luidsprekers,

synchroon met de pulserende pijlen. 'Boem-Boem! Boem-Boem! Boem-Boem!'

'Een bloedsomloop!' riep Thomas. Verdomme, dacht hij direct, nu laat ik met toch meeslepen door die onzin.

Jaydens glunderend gezicht piepte te voorschijn naast het scherm. 'Ja!' schreeuwde hij over het gebons. 'De cliënt doet een continuus taalselfscan, en als er een deficit is faciliteren we een online route van supportaanvraag tot languagehulp, remedialassistance, dus. Een perfecte kringloop of, inderdaad, bloedsomloop! Zo houden we Algemene Studies levend!'

De stem die langs de beeldschermen golfde werd almaar bruiner. Zo bruin als zijn gezicht, dacht Thomas, die zich steeds weer verbaasde over het aanhoudend gebronsde uiterlijk van de programteamdirector.

Drie

GELUIDEN EN STEMMEN hebben kleuren. Pas later had Thomas dit verschijnsel weten te benoemen als synesthesie. Wat toen vanzelfsprekend was, wordt later verklaard, gerangschikt naar betekenis en belang. In de taxonomie van zijn leven fungeerde twee stemmen als blijvende ijkpunten: de stem van zijn moeder en de stem van Staf. Het waren de piketpaaltjes waartussen zijn kavel voor altijd lag.

Ze zaten niet in dezelfde klas, Staf en Thomas, maar tijdens het speelkwartier leerde je toch wel iedereen een beetje kennen. Op het schoolplein verzamelde Staf regelmatig groepjes nieuwsgierigen om zich heen, ondanks dat hij magertjes was, met blond piekhaar en een hoge piepstem die Thomas steevast aan de kleur rood deed denken.

Kinderen zien alles, en ook niets. Dat Staf regelmatig aan zijn kin plukte, als had hij een jeukende krentenbaard, viel de schoolgenootjes niet op terwijl ze naar hem luisterden. Staf had altijd wel iets bijzonders om te laten zien. Vaak waren het dingen die hij op de hei had gevonden, bij de schietbanen waar je niet mag komen. Uit zijn zak haalde hij koperen hulzen, kogels (hij zei dat je die uit het zand kon graven) en eens legde hij op zijn open hand iets wat op een groene dennenappel leek.

‘Dit is een handgranaat,’ zei Staf tegen de jongens, die met ontzag naar het ding keken. ‘Op een geheime plek op de hei gevonden. Ik vertel nooit waar dat is. Ga zelf maar zoeken.’ Staf wreef over zijn kin en vervolgde met: ‘Het ligt daar vol met granaten, en nog veel meer.’

‘Ik heb een soldatenhelm van mijn oom gekregen,’ probeerde Robin Staf te overtroeven.

‘Je liegt,’ krijste Staf.

De andere jongens waren het met Staf eens. Iemand met een tastbare handgranaat verdiende respect.

‘Er liggen op mijn geheime plek ook stapels helmen!’ riep Staf als afmaker.

Robin antwoordde niet en keek naar de grond. Even zag Thomas het schreeuwende hoofd van Staf in een rood-purperen waas, alsof hij in een razend vuur keek.

Toen Thomas aan zijn vader van de granaat vertelde, moest zijn vader lachen. Hij zei dat het vast speelgoed was. Handgranaten worden nooit gebruikt op de hei, waar hij zelf regelmatig leiding had gegeven aan schietoefeningen. Nu zat hij vaak weken achtereen in Duitsland. ‘Ik ga naar de NAVO,’ zei hij dan.

Bij het schoolzwemmen in het Sportfondsenbad was Thomas voor het eerst alleen met Staf. Ze moesten een zwemhokje delen van de juf. Bij het weer aankleden schoten de witte, dunne benen van Staf behendig uit zijn zwembroek en in een vormloze grauwe onderbroek die hij optrok tot over zijn navel. In ieder kleedhokje was dezelfde wedstrijd aan de gang. Wie was het eerste aangekleed? Staf won met gemak en begon te frummelen in zijn jaszak, terwijl Thomas net zijn hemd over zijn hoofd trok. Dit keer